

– обидві мають впливати на надприродні сили. Людина спочатку намагається боротись за свій добробут з допомогою магічних засобів, але впевнившись у їхній неспроможності, вдається до релігії, яка виникла з магічних образів. Переконавшись у безсиллі релігії, людина «винаходить» науку. Звідси робився висновок, що магія, релігія і наука є елементами одного ряду. Насправді ж – це різні сфери мислення і галузі діяльності людей [3, 42].

Існує також психологічна теорія, яка пояснює появу релігії особливостями психологічної природи людини. Цю теорію започаткував автор теорії психоаналізу З. Фрейд (1856-1939). Релігія, за Фрейдом, є наслідком психічних переживань людини, яка перебувала в стресовій ситуації. Духовний світ первісної людини схожий із світорозумінням душевнохворого, релігія і нервова хвороба мають спільне, бо психічно хвора людина так само вірить у силу своїх ідей, як це робила первісна людина. У Фрейда психічне передус соціальному і цілком визначає його, а тому психологічне сприйняття світу первісною людиною і зумовлює релігійне світорозуміння [1, 69].

Окремо слід окреслити концепцію прамонотеїзму, яка більше могла б належати до теїстичних концепцій, але вона виникла в наукових колах і детально трактує першопочаток релігії. Її автор католицький монах і етнограф А. Ланг (1841-1912) переконував, що люди споконвіку визнавали існування єдиного Бога за аналогією з батьківською владою в родині. Ця віра, на думку Ланга, виникла в ході розмірковувань первісної людини щодо своєї творчої діяльності та з традиції батьківської влади в родині. Ланг пов'язував зародження релігії з періодом розвинутого патріархату.

Свою нішу серед теорій походження релігії займає марксистська концепція. На думку її представників (К. Маркс, Ф.Енгельс), вона виникає в нерозвинутих умовах первісного суспільства, знаменуючи собою залежність людини від стихійних сил природи та суспільства. Причиною виникнення релігії є низькі пізнавальні можливості людини, примітивний рівень розвитку продуктивних сил [3, 43].

Таким чином, проблема походження релігії хвилює всіх великих дослідників, погляди яких з часом оформилися у діаметрально протилежні концепції – від твердження про вродженість релігійних ідей та богословського витлумачення релігії як одкровення Бога людині, до обґрунтування так званого безрелігійного періоду в історії людства. Головна їх особливість – намагання пояснити релігію як результат реалізації певних потреб, інтересів чи неспроможності людей подолати свою залежність від зовнішніх сил. Але однобічність і помилки розглянутих нами концепцій зовсім не дають підстав до їх цілковитого засудження. Адже саме ці праці й склали фактологічну основу наших уявлень про час, причини та передумови виникнення вірувань у первісному суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Релігієзнавство / В. І.Лубський, Т. Г. Горбаченко, М. В. Лубська, А. І. Яковенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – С. 67–69.
3. Колодний А. Академічне релігієзнавство / А. Колодний. – Київ : Світ Знань, 2000. – С. 326.
3. Лешан В. Ю. Основи релігієзнавства / В. Ю. Лешан. – Чернівці : Рута, 2005. –С. 41–43.

Науковий керівник: к.і.н., ст. викл. Абразимова О. М.

М. М. Колосюк

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ТРИАНОНСЬКИЙ МИРНИЙ ДОГОВІР З УГОРЩИНОЮ 4 ЧЕРВНЯ 1920 РОКУ

На сьогоднішній день, в зв'язку із 100-літтям завершення Першої світової війни і Паризької мирної конференції 1919-1920 рр. є досить актуальним вивчення історії міжнародних відносин, а саме вивчення мирних договорів між воюючими сторонами. Це дає змогу проаналізувати та надати сучасну оцінку тогочасним подіям. Трианонський мирний договір, як складова Версальсько-Вашингтонської системи дає змогу проаналізувати відносини між союзними державами Антанти у Першій світовій війні та Королівством Угорщина.

Крім договору з Німеччиною, перед державами Антанти постало не менш складне завдання: підписати відповідні документи з її союзниками. Наприкінці війни внаслідок національно-визвольної боротьби слов'янських народів відбувся розпад багатонаціональної Австро-Угорської імперії. На її руїнах постали держави Центральної й Південно-Східної Європи: Чехословаччина, Польща, Югославія, Австрія та Угорщина. Проте ця прогресивна подія загальноєвропейського значення вимагала юридичного обґрунтування на основі міжнародно-правових норм, які б стали гарантією незалежності новоутворених держав. Було підписано договори з Австрією (Сен-Жерменський), Болгарією (Нейїський), Угорщиною (Тріанонський) та Туреччиною (Севрський) [3].

Сучасна угорська історіографія виділяє наступні п'ять причин розпаду історичної Угорщини: 1) анексіоністські вимоги сусідів Угорщини; 2) прагнення національних меншин до розриву з Угорщиною; 3) політичні розрахунки держав-переможниць, в тому числі пов'язані з міркуваннями про їхню безпеку; 4) невдалі спроби в 1918–1920 рр. угорських урядів утримати за собою контрольовані території; 5) поразка Австро-Угорської монархії в Першій світовій війні, що стало по суті вирішальним фактором, який зробив можливим дію всіх інших [2].

Щодо історіографії Тріанонського договору, то цю тему досліджував Вароді А. «Тріанонський договір і ідея відродження Угорщини» [1], він описав передумови підписання договору та дискримінаційний характер умов по відношенню до Угорщини, а також території які відійшли до інших держав. Зейдлер М. «Тріанонський мирний договір 1920 року Погляд сучасної угорської історіографії» [2] в цій праці науковець описує погляди угорських істориків з приводу причин розпаду історичної Угорщини, також описує події які відбувалися після прийняття договору, а саме відношення населення до нього та соціальне життя після підписання до 1938 року.

Тріанонський договір – мирний договір, укладений 4 червня 1920 року між союзними державами Антанти у Першій світовій війні та Угорщиною. Цей договір став складовою частиною Версальсько-Вашингтонської системи. Набув чинності з 26 липня 1922 року і зафіксував розпад Австро-Угорщини визнавши таким чином раніше встановлені кордони сусідніх держав.

Мирний договір з Угорщиною складався з 364 статей, за своєю структурою мав багато спільного (в тому числі прямі текстуальні збіги) з мирними договорами з Німеччиною (Версаль, 28 червня 1919 р.), Австрією (Сен-Жермен, 10 вересня 1919 р.) і Болгарією (Нейїсюр-Сен, 27 листопада 1919 р.). У ньому дуже докладно був описаний міжнародно-правовий статус Угорщини в післявоєнній Європі, прописані правила, за якими повинні були будуватися її політичні, дипломатичні, економічні відносини з сусідніми країнами (іншими державами-спадкоємиця монархії Габсбургів), великими державами, а також всім міжнародним співтовариством.

Договір юридично оформляв положення, яке склалося в басейні Дунаю після війни. В результаті була зафіксована втрата Угорщиною значних територій:

- Трансільванія (40% угорського населення) і східна частина Банату були приєднані до Румунії;

- Хорватія, Бачка і західна частина Банату увійшли до складу Королівства сербів, хорватів і словенців;

- Словаччина та Закарпатська Україна були передані Чехословацькій республіці;

- Бургенланд був переданий Австрії;

Щодо чисельності угорської армії, то вона обмежувалася 35-ма тисячами солдатів і повинна була бути найманою. Варто зазначити, що обов'язкова військова повинність відмінялася, було заборонено мати важку артилерію, танки і авіацію, угорський флот підлягав передачі союзникам або взагалі знищенню [1].

Тріанонський договір, в результаті якого Угорщина втратила 2/3 території і населення, крім того, нові міжнародні кордони відокремили промислову базу Угорщини з її джерел сировини і колишніх ринків для сільськогосподарських і промислових товарів. Угорщина

втратила 88% лісових ресурсів, 43% її орної землі, 83% її залізної руди. Уряд Угорщини брав зобов'язання надати всьому населенню абсолютний захист життя, свободи без врахування походження, національності, релігії, раси, мови. Всі люди повинні були отримати рівні політичні і цивільні права [1].

Якщо все це було сприйнято в Словаччині і Румунії як відновлення справедливості, то в самій Угорщині – як національна трагедія. Реваншизм став однією з основних рис міжвоєнного правління Міклоша Хорті. З нагоди укладення договору в країні був оголошений національний траур, всі офіційні прапори були приспущені аж до 1938 року. У школах учні щодня перед уроками читали молитву про возз'єднання Батьківщини [2].

Таким чином, Тріанонський договір відіграв велику роль в історії Угорщини, він підняв національний і патріотичний дух населення в боротьбі за повернення колишніх кордонів та відновлення справедливості. Так при активній підтримці Німеччини, деякі його положення були переглянуті на двох Віденських арбітражах у 1938 і 1940 роках, рішення котрих були визнані юридично нікчемними по закінченню Другої світової війни, і територіальні розмежування, визначені Тріанонським договором, були підтверджені Паризьким мирним договором 1947 року.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вароди А. Трианонский «мирный» договор и идеи возрождения Венгрии [Електронний ресурс] / А. Вароди – Режим доступу: http://vk.com/topic-7449590_26479297
2. Зейдлер М. Трианонский мирный договор 1920 г. Взгляд современной венгерской историографии [Електронний ресурс] / М. Зейдлер – Режим доступу: https://istorex.ru/page/zeydler_m_trianonskiy_mirnyy_dogovor_1920_g_vzglyad_sovremennoy_vengerskoy_istoriografii
3. Контлер Л. История Венгрии. Тысячелетие в центре Европы [Електронний ресурс] / Л. Контлер. – М. : «Весь мир», 2002. – Режим доступу: <https://www.e-reading.club/book.php?book=1040720>

Науковий керівник: д.і.н., професор Овчаренко О. І.

Д. Ю. Кособлик

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ВИХІД ІЗ ВІЙНИ СОЮЗНИКІВ НІМЕЧЧИНИ: БОЛГАРІЇ, АВСТРО-УГОРЩИНИ І ОСМАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Завдяки більшовицькій пропаганді Перша світова війна виявилася в тіні другої страшною світовою трагедією. Кажуть, що ХХ ст. почалося не за календарем 1901 р., а з початком Першої світової війни в серпні 1914 р. Саме з її першими залпами закінчився період у європейській історії між 1890 і 1914 рр., що отримав назву Belle Epoque – Прекрасна епоха. Тоді здавалося, що мир запанував на теренах континенту і досягнення науки та техніки обіцяли рожеве майбутнє.

У Франції, Бельгії та Великобританії саме цю війну називають Великою, оскільки в ній ці країни втратили цвіт своїх націй. Від військових дій, голоду, хвороб, розрухи по всьому світу загинуло близько 21 млн чоловік. Сьогодні, коли нам відомі втрати в Другій світовій війні, ці цифри не жахають, але від цього не стають менш значущими.

Головним результатом Першої світової війни стало глобальне перетворення світу. Ця величезна конвульсія існуючого світового порядку активізувала дію сил, які поставили світ на межу другої ще більшої катастрофи і затягнули його до неї.

Вже влітку 1918 р. стало дедалі очевиднішим, що Німеччина та всі її союзники, зокрема Болгарія, програють війну. Ресурси Антанти, особливо після приєднання США, були явно більшими. До того ж, в міру поглиблення економічної кризи (дефіцит продуктів, інфляція, зубожіння), та ще й на тлі жорсткої цензури та обмеження свобод, в болгарському суспільстві посилювалося невдоволення «братовбивчою війною».